

Megjelenik
1 évfolyam 12 íven,
egyes szám a hónap 1-én.
Előfizetési díja:
1 forint.

IRODALMI SZEMLE.

KIADÓ ÉS SZERKESZTŐ:
LUGA LÁSZLÓ.

Hirdetések
kétszer hasábozott
petitsoronként
6 krajczárral
számíttatnak.

Eger. IV. évfolyam.

9. szám.

Szeptember 1-én, 1879.

Szemle.

Klumpaczky Alajos. Irányeszmék az egyházi szónoklathoz. Irta K. A. felső hevesi ker. esperes, ker. népisk. tanfelügyelő, az egri egyházmegyei irod. egylet választm. tagja. Kiadja az egri e. irod. egyl. Eger lyceumi nyomda. 1879. 8-adr. IV. 89 l. Ára 50 kr.

Klumpaczky neve nem új az egyházi szónoklati irodalom terén. Már a 40-es években, a „Religio”-ban jelentek meg e szakba vágó cikkei s újabbán is ezen a téren hangoztatta szavát. Annál örvendetesebb tehát, hogy az egri egyházmegyei irodalmi egyletnek szónoklattani pályakérdése, melynek eredménye a fenzelzett műben fekszik előtünk, Klumpaczkyt kiszólitotta az irodalmi versenytérre.

Nevezett egylet 1877. jun. 19-én a következő pályakérdést tűzte ki: „Fejtsék ki az egyházi szónoklat fontossága korunkban és jelöltessék ki azon irány, melyben az egyházi szónoklat művelendő, hogy a keresztény hitigazságok, tekintettel korunk tudományos, erkölcsi és műveltségi állapotára a legsikeresebben hirdethetők legyenek.” E kérdésre Klumpaczky pályázván, a jutalmat elnyerte; művét pedig az egylet kiadta.

A munka beosztása a következő: I. A szónoklat fontossága a) általában, b) az egyházi szónoklaté, c) különösen korunkban. II. Előkészület. III. Tárgyválasztás. IV. Kidolgozás. V. Az előadás. VI. Buzgalom és példa. VII. Exegesis, hermeneutika. VIII. Katekheisis. IX. Homilia. X. Indítvány.

Látni való, hogy szerző, bár röviden, de tárgyának minden részét felölelte, mindenütt röviden, de határozottan jelezvén az irányt, melyben véleménye szerint a mai korban az egyházi szószékre lépőnek haladnia kell. Vonzóvá teszi pedig különösen a mű olvasását ama sok beszótt praegnans idézet, észrevétel részint a sz. írásból s az egyházatyák, részint pedig a profán szónoklattani remekírók, egy Cicero, Quintilián irataiból. Szerző ezeket nagy hatással alkalmazza, mintegy vérévé váltak, s alig van lap, hogy ily megvilágító idézetekkel, gondolat-szikkakkal ne találkoznánk művében.

Valahol megjegyezték, hogy az I. fejezetben, szólván a szónoklat fontosságáról, nagyon is ismert dolgokat fejteget. Igaz, csak hogy azt neki

tennie kellett, mert a pályakérdésnek mindjárt első szavai azt neki feladataul tették.

A 27 skk. lapokon, a tárgyválasztásról szólván, szerző az u. n. vegyes természetű ügyeknek tárgyalására nézve néhány határozatlan megjegyzést tesz. Tán nem ártott volna e tárgyat bővebben kifejteni. Különben az ily ügyeknek a szószékéről való tárgyalásánál mindig sok függ a módtól, melylyel azokat valaki előadja.

Szerző műve végén azon indítvánnyal lép fel, hogy a papnevelő intézetekből kilépő növendékeknek adassék használatukra egy egyházsónoklati vezérkönyv, benn az intézetben pedig alkottassék egy mesterszónoki állomás, hogy így a növendékek gyakorlatilag is előké-zittessenek avatott kéz által jövőendő hitszónoki hivatásukra.

Az indítványokkal egyetértünk, mint olyanokkal, melyek méltók, hogy a körök figyelmét magukra vonják.

Magát a művet méltán ajánlhatjuk a egyházi szónoklattal foglalkozók figyelmébe. Sok igaz és jeles megjegyzés van benne, nagyon kellemes, figyelmet keltő módon előadva. S úgy hiszszük, ha szerző egyebet sem érne el olvasójában, mint azt, hogy az ezentúl nagyobb figyelmet fordítson az annyira fontos és oly nehéz egyházi szónoklatra, fáradsága s az egri egyházmegyei irodalmi egylet szándéka már ezzel is eléggé van megjutalmazva. A munka eszinosan van kiállítva. Ára oly csekély, hogy nagyon is könnyen szerezhető meg.

Sántha Mihály. Harmincz év után. Egyházi és hazafui költemények. A tiszai árvíz által tetemesen megrongált szegedi sz.-ferenczrendi fejedelmi templom és kolostor javára. Irta Sántha Mihály megyeri plebános. Kiadja: Karsu A. Arzén, a sz.-ferenczrendi vácsi kolostor főnöke. — Sántha Mihály összegyűjtött műveit veszi e kötetben a t. közönség. Sántha Mihály sokkal hosszab idő óta működik kiváló sikerrel az irodalom terén, és művei sokkal ismeretesebbek, hogysem azok becsére t. olvasóink figyelmét különösen felhívunk kellene. Mi e sorokkal csupán a költő nemeslelkűségét akarjuk érdeme szerint kiemelni, melynél fogva kész volt költeményeit, oly sok év nemes fáradozalmának gyümölcsét, a főntebb említett szent ezétra felajánlani. — és ki akarjuk emelni a sok jámborirányu művéről dicséretesen ismert jeles Karsu Arzén áldo-

zatkészségét is, mint a ki a czimzett költemények kiadására szives szeretettel vállalkozott. Ajáljuk e költeményeket mind belbecsök, mind a czél iránti tekintetből t. olvasóközönségünk szives pártfogásába, és ajánljuk becses figyelmébe a kiadónak hozzájuk beküldött sorait, melyeket ime itt egész terjedelmökben közlünk:

„Nemzeti szakirodalmunk szépen gyarapul és halad ugyan, de e mellett mégis tagadni nem lehet, hogy annak egyik legnemesebb ága, a fölséges vallási és dicső honfiai érzelmeket együttesen ébresztő és ápoló hajtásokat csak gyéren tüntet elő. Igen csekély azok száma korunkban, a kik irodalmunk vallásos és honfiai szellemü költészete egén fényes csillagokul tündöklenek; s e kevesek egyike a fenkölt szellemü földő Sántha Mihály meyeri hitbuzgó plebános ur, ki már több mint harmincz éve, hogy önzetlenül és tevékenyen szolgálja a magyar nemzeti irodalmat, s azért neve lett népszerű és kedves a lapok közönsége előtt. 1848-tól kezdve egyházi és honfiai költeményei mind a nyilvános folyóiratokban jelentek meg; most pedig összegyűjtve és kiválogatva ily czim alatt hagyták el a sajtót: „Harmincz év után. Egyházi és hazafiai költemények.“ A hálás érzelmü derék költő, minthogy első tanodai neveltetését sz. Ferencz fainak köszöni, 15 ivre terjedő költeményeit az árviz által szerfölött megrongált sz.-ferenczrendi, szegedalsóvárosi fejedelmi (szentélye a dicső emlékü Mátyás király által épített) templom és kolostor némi fölségelésére ajánlá föl alulírottak, ki a szent ügyet elősegítő kegyes Isten után, az Ur hajlékait igazán szerető, jószívűekben bizva, a kéziratot szent örömmel bocsátotta a sajtó alá, honnét a mű e napokban kikerülvén, a csekély számu (eddig csak 52!) előfizetők- és megrendelőknek már szét is küldetett. A művet, melynek valóban díszes kiállítása a vácsi nyomda jó hírnevét csak még inkább emeli, a szelleműs költő igen jól talált arcképe és jó életirata csak becsesebbé teszik. Mindszentynk drága szellemének van ajánlva és három korszakra osztva, melyek ezime: I. az ifjuság rózsáligeteiben. II. Azoltár zsámolyán. III. A tettek küzdterén. A mű ezer példányban nyomtatott ki, melyet a gondos szülők, intézeti előljárók, tanárok, tanítók, oktatók stb. bizonyára igen örvendetes sikerrel adhatnak a gondjaikra bizottak kezeibe, és az iskolai világban a legbecsesebb ajándékul is alkalmazható. Azért a tanintézetek ifjusági könyvtáraiban e mű nagyon helyén volna. Annak II. korszakában pedig igen kedves és megható templomi sz. énekek is fordulnak elő, melyeket jólelkü éneklészeink és a tanuló ifjuság, meg a hívek is, az iseni szolgálat közben nagy lelki gyönyörrel és haszonnal zengedezhetnek fel. A mű ára valóban jutányos, csak 1 frt 50 kr. A megrendelések alulírott kiadóhoz intézendők, ki a példányokat azonnal megküldi, mihelyt hozzá megrendelések érkeznek. Adná a jóságos Isten, hogy a szent czél úgy, mint maga a jeles mű viszhangra találjanak az

egyházi és világi körökben, mely részvétre annál örömebb számít alulírott, minthogy e napokban értésére esett, hogy a fönt nevezett templom és kolostor épületeiben az árviz-okoza kár 24,000 s néhány száz forintra becsültetett. Hogy e nagy összeget az oly pénzsűk világban honnét és mikép teremthetik elő a szegény, oly igen sujtott szerzetesek, ezt csak a kegyes Isten tudhatja, a kiből azok egyedül biznak, a ki ott is tud jötevőket teremteni, a hol azt nem is vélte senki. A műből befolyó tiszta haszon a lapok útján közöltetni és azért a jószívü részvevőknek legforróbb hála köszönetet fog szavazni a kiadó, nevezett kolostor szerzeteseivel együtt.

Karcsu A. Arzén,

a vácsi sz.-ferenczrendi kolostor főnöke,
mint a nevezett mű kiadója.

Fraknói Vilmos. **A szekszárdi apátság története.**

Szekszárdi czimzetes apáttá kineveztetése alkalmából írta F. V. Budapest, 1879. Franklin-Társ. Nagy 4. r. 92 lap.

Kitünő történet-tudósunk, Fraknói Vilmos, m. t. akademiánk főtársa, irodalmi emléket is emelt azon apátságnak, melynek czimét viseli. Alig hogy ő felsége őt szekszárdi czimzetes apáttá kinevezte, azonnal írták a lapok, hogy Fraknói egy történeti munkán dolgozik s csakugyan néhány hét alatt napvilágot látott a szekszárdi apátság története.

Az érdekes történeti munka tíz fejezetben tárgyalja az apátság történetét. Alapításától (I Béla) egész 1775-ig minden hiteles adatot fölemlítve, a téves nézeteket és véleményeket megezáfolva, érdek feszítő módon, Fraknóinak sajátos kedves irályával tárgyalja az összegyűjtött anyagot. 1775-ig azért, mert ez évben halt meg az utolsó javadalmas szekszárdi apát, 1777-ben a királyné a magyar tudományos egyetemnek adományozta az apátság javait s 1817-ig az apátság czimét senki sem viselte. Az első czimzetes apát gróf Nádasdy Ferencz, esztergomi kanonok volt, utána Várady József szombathelyi aztán Bonnaz Sándor esanádi, Pauer János székesfehérvári s Blázy József pozsonyi kanonok viselték az apátság czimét; 1879. július 6-ától Fraknói Vilmos nyerte.

Érdekes metszvények ékesítik a munkát. Ezek: a szekszárdi őskeresztény áldozati csésze s ezen áldozati csésze feneke és körirata; a szekszárdi apát pecsétje 1342; Czudar László szekszárdi, később szentmártoni apát sírköve; két apát aláírása; az apátság főbb birtokainak térképe s végre a szekszárdi apátsági gymnasium pecsétje.

A függelékben a szekszárdi apátság kiadatlan okleveleiből (1061—1520) közül tizenhatszot. Ez oklevelek latin nyelven írvák és szerző az országos levéltárból, továbbá az esztergomi és pozsonyi káptalanok, az pannonhegyi főapátság, a gróf Károlyi és báró Révay családok levéltárból gyűjtötte össze.

Szebb emlékekkel nem örökíthette meg történet-tudósunk czimzetes apáttá kineveztetését, mint az általunk bemutatott mű megírásával.

Répászký József. **Egyházi beszéd,** melyet szent István első apostoli magyar király nemzeti ünnepén 1879. aug. 20-án, a budai cs. kir. várórség templomában mondott R. J. kassa-egyházmegyei áldozár s papnöveldéi hittanár. Kassa, 1879. nagy 8. r. 19. lap.

Ez évben a magyar nagy dogmatica íróját érte a szerenese és megtiszteltetés, hogy nemzeti ünnepünkön hirdesse Isten sz. ígését a nemzetnek. E sz. beszéd fekszik előttünk, mely minden ízében dogmaticus, minden ízében hazafias.

„Krisztus a világ údve: Öneki hódolva emelkednek és előhaladnak, elszakadva tőle s küzölve ellene, hanyatlanak és buknak a nemzetek“.

Ez tárgya a sz. beszédnek s állítását három részben bizonyítja be a történelemből. Egy-egy pillantást vet korunkra s azon igazságot vonja ki, hogy ha Krisztus vallása a legdicsőbb műveltségnek elve és szülőanyja volt századokon keresztül, tehát annak kell lennie még ma is. — Az emberiségre nézve Krisztuson kívül údv nincsen sehól.

Répászký mint jeles magyar dogmaticus, hittünk elveire oly szépen alkalmazza a történeti tényeket; az erős meggyőződés beszéde minden sorából oly annyira kitűnik, hogy a dogmaticus beszédek egyik mintája lehet R. J. sz. István-

napi egyházi beszéde. Sokan szeretik hirdetni, hogy a dogmaticus beszédek nem hatnak a szívre, hogy ezek inkább az észhez szólnak a nélkül, hogy a szívet megragadnák. R. J. beszéde hatalmas czáfolat ezek ellenében.

Csupán egy sz. beszédről, úgy hisszük, elegendő e rövid ismertetés.

Maszlághy Ferencz. **Kisebb uti rajzok.** Irta M. F. Második bővített kiadás. I—II. kötet 171. l. Esztergom Buzárovits Gusztávnál. A két kötet ára 1 ft 20 kr.

Csak örömmel jelezhetjük, ha Maszlághy művei a második kiadást érik; de nem csodáljuk, hisz M. ur már eddig is jelesebb íróink sorába iktatta magát, különösen pedig utleírásai a legélvezetesebb olvasmányul szolgálnak. Szerző valóban egész tudományos apparatussal lép itt a nagy közönség elé; mindazt, a mit tanult, szellemesen tudja a látottakra s a megfigyelt körülményekre alkalmazni. Irálya tiszta, világos és kedves.

A két kötet tartalma:

A szomszédban. Séta a Dunán. Bearn. A baszk földön.

Kevés cím, dus tartalom. Az igen csinosan kiállított munkát, a legmelegebben ajánljuk olvasóink figyelmébe. Bármely családi asztalon helyet foglalhat.

Irodalmi vegyesek.

— *Megrendelési felhívás.* Miután a 14 év előtt általam kiadott „Szűz Mária dicsérete“ című búcsújáró könyv teljesen elfogyott, s megrendelések még mindig, és pedig tömegesen érkeznek hozzám, elhatároزام annak új kiadását eszközölni, ha legalább is annymegrendelést kapok, hogy a kiadási költségeknek fele fedezve leend. A művet miután 9000 példányban közkézen forog, s így eléggé ismeretes, bővebben ismertetni fölöslegesnek véltem. A tartalmat illetőleg megjegyzem, miszerint ha valamely, az egyes vidékeken közkedveségnek örvendő Mária-ének, mely a „Szűz Mária dicsérete“ című könyvben eddig megtalálható nem volt, beküldetik hozzám, — ha az különben a mértéket megüti, — szívesen felhasználom az új kiadásnál. A körülbelül 16 — 18 ivnyi műnek megrendelési ára 50 krajczár, a megrendelési idő elmultával pedig, azaz bolti ára 80 krajczár leend. Minden megrendelt 10 példány után egy ingyen jár. A megrendeléseket postai levelező lapon, legalább augusztus hó 31 ig kérem eszközölni, amikor is — a felhívásnak kívánt eredménye leend, — a munka azonnal sajtó alá fog boesájtatni, s elkészültével postai utánvét mellett szétküldetni. Kelt Szakmáron, utolsó posta Kalocsa — 1879. évi július hó 1-jén. Szombathelyi Sándor elkész.

Az egyetemről. Király ő felsége Bognár István hit- és bölesészettudort, esztergom-főegyházmegyei áldozárt és esztergomi papnöveldéi hittanárt, a budapesti tudomány-egyetemen az ujszövetéségi szentírás-magyarázat nyilv. rüdes tanárává nevezte ki, a szabályszerű illetményekkel.

— *Cantu Caesar, a világhírű történetész.* ismeretes világtörténelme kiegészítésére egy kötetben megírta „az utolsó 30 év“ történetét, mely kötet közelebb már megjelenik.

— *Gyakorlati hitelemzések* a róm. kath. népiskolák I. osztálya számára irt művemből, mely a felsőbb tanfolyamok hitelemzésénél is alapul vehető, még mindig kapható néhány példány, jól lehet a megjelenés óta a megrendelők száma majd megkétszereződött. A több oldalról jöt: szives kérdőzködésekre ezt azon megjegyzéssel hozom tudomásul, hogy a közvetlen megrend lések 1 füt 30 kr előleges beküldés mellett bérmentve teljesítenek, ha a megrendelések közvetlenül a szerzőhöz Bajára (Bácsmegye) küldetnek. Bolti 1 füt 40 kr. Baján. 1879. aug. 25. Keletéri.

— *Magyar könyvészet 1860—1875-ig.* Petrik Géza budapesti könyvkereskedő és antiquárius összeállította az 1860 és 1875 között megjelent magyar könyvek, folyóiratok és lapok jegyzékét s

azt, egy tudományos szakmutatóval ellátva, már e hónapban sajtó alá adja. Miután azonban irodalmi viszonyaink olyanok, hogy számos szerző munkáját saját költségén nyomtatja ki s ezek egy része nem is került könyvárusi forgalomba, fölkéri mind ezen szerzőket, hogy a fentebbi időszakban megjelent műveik pontos czímét a lapok számával, évszámmal és árral együtt, sziveskedjenek vele f. hó végéig közölni, hogy a mennyiben egyik vagy másik mű kéziratában még nem fordulna elő, azt belevéhesse. Ezen munka valóban rég érzett hiányt fog pótolni s az irodalom érdekében kívánatos volna, ha az illető szerzők ezen kérelemnek megfelelnek.

— *Ujabbán megjelent:* Történeti szent beszéd, melyet a tasnád-szántói rom. kath. egyház visszaállításának félszázados örömnépe alkalmával, 1879. évi augusztus 3-kán mondott Rázel József t.-szántói plebános. Budapest, 1879. Hunyadi Mátyás int. 8. r. 16. lap. Ára 20 kr., a t.-szántói templom javára. A czimben említett egyház történetét tárgyalja. A pálinkaivásról. A magyar nép számára. Irta Bartók István. Jászberény, 1879. 8. r. 47. lap. Ára 20 kr.

— *Bogisich Mihály*, budapesti belvárosi káplánnak „A keresztény egyház ősi zenéje” czimű, eredeti egyház-zenetörténelmi s gyakorlati munkája október hóban, amint ígérve volt, meg fog jelenni. Figyelmeztetjük olvasóinkat e ritka becsű munkára, mely a keresztény egyház ősi zenéjét alapos tanulmányokkal tárgyalja, az apostolok korától egész a németalföldi zeneiskola megalapításáig. A mű 32—35 nyomtatott ívet fog tenni. Ára 3 ft. Az érdeklődők sziveskedjenek e hónap közepéig a megrendelést a szerzőnél eszközölni.

— *Könyvjelentés.* Számtalanok sürgetésére másodszer nyomattam ki munkámat: Biblia Történet lelkipásztorok, hitelemzők, tanítók, szülők, gyermekek, ker. hívek számára I. kötet. Ó szövetség. 368 lap. II. kötet Uj szövetség. 418 lap. — Ekiadáshoz van nyomtatva Katekismus bibliai történettel összekötve. — Ára 2 frt 50 kr. vagy 10 int.

Megszerezhetők továbbá: Történetekkel felvilágosított egyházi beszédek minden lelkipásztorokdási alkalomra. Négy kötet, 4 ft vagy 16 int. Még van belőle 100 példány.

Történetekkel és magyar közmondásokkal felvilágosított egyházi beszédek minden vasár- és ünnepnapra. Hatodik évi folyam 2 frt vagy 8 int. Még van belőle 20 példány.

Történetekkel és magyar közmondásokkal felvilágosított egyházi beszédek a nagybőjtre, két évi

folyam 1 frt 50 kr. vagy 6 int. Még van 30 példány. Egyéb munkáim mind végkép elfogytak. Bérmentve küldöm meg munkáimat a t. cz. megrendelőknék. — Sajtó alá rendeztem jelenleg a vasár- és ünnepnapra szent leczkék magyarázatát történetekkel felvilágosítva, és a templomi és iskolai, hit-erkölsi tanítások terjedelmes kézikönyvét. — Zsám-bék, Buda mellett, máj. 21. 1879. Huszár Károly, esp.-plebános.

Az egri egyházmegyei irodalmi egylet pályatételei.

I. „Kívántatik 5—8 szentbeszéd. Targyuk: Az egyház hit- és erkölsi tanai a Szentlélekről. Az előadás legyen egyszerű. A pályázó vegyes közönséget tartson szem előtt.”

A pályadíj 100 ft.

II. „Készítsék egy népirat, melyben a munka és takarékoság becsü és fontossága mind az anyagi, mind a szellemi, erkölsi élet szempontjából népies nyelvezettel kifejtve legyen. Az alak lehet akár elbeszélés, akár párbeszéd, akár egyszerű fejtegetés.”

A pályadíj 60 ft.

III. „A főtisztelendő egyházmegyei hatóság által előirt tanterv keretén belül, és a jelenlegi tanterv figyelembevételével, mely módon lehetne népisiskolánkban a hit- és erkölcstan tanításának sikerét emelni és biztosítani?”

Jutalma egy tantügybarát adományából 50 ft.

Pályázhat minden egri egyházmegyei áldozár. A II. és III. számú pályadolgok minimuma 3 nyomtatott ív. A díj csak abszolút becsű munkának adatik ki. A díjat elnyert munka az egylet tulajdona, mely annak kiadásáról gondoskodni fog. Az idegen kézzel irt, jelígyével ellátott pályamunkák, a szerző nevét rejtő, külsején a jelígyét viselő lepecsételt levél kíséretében, 1880. márczius hó 31-ig küldendők az egri egyházmegyei irodalmi egylet elnökéhez.

A beérkezett munkák megbiráltatása után, a pályázat eredménye az egylet 1880-ik évi május havában tartandó közgyűlésén fog kihirdettetni.

Kelt az egri egyházmegyei irodalmi egylet választmányának 1879-ik évi július 7-én tartott üléséből.

Zsendovics József, elnök.

Lapunk mai száma csak félíven jelent meg.

TARTALOM:

Klampaczky Alajos. „Irányeszmék az egyházi szónoklathoz.”	Fraknoi Vilmos. „A szekszárdi apát-ság története.”	Maslaghy Ferencz. „Kisebb uti rajzok.”
Sántha M. „Harminez év után.”	Répászky József. „Egyházi beszéd.”	Irodalmi vegyesek.

A megrendelések teljesítésére ajánlja magát **Szolcsányi Gyula**, könyvkereskedő Egerben.

Nyomatott az érseki lyceum könyvnyomdájában, Egerben, 1879.